

O CARTE DESPRE INFINITUL TEXTULUI VIRTUAL

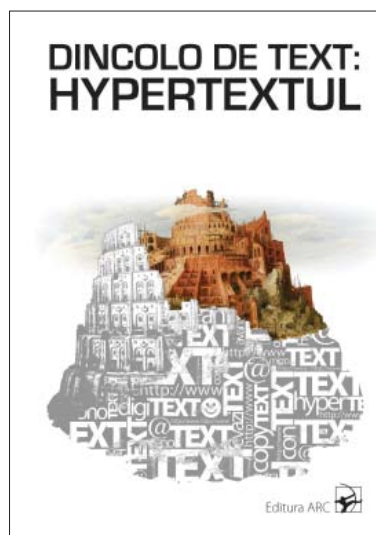
Dr. **Tatiana CARTALEANU**

Dincolo de text: hypertextul, autor doctorul în filologie Elena Ungureanu, este o carte despre text, mai exact, despre facerea lui. Despre multe texte, despre cărți, despre noul tip de scriere, lectură și gândire – nonlineară –, pe care o cultivă și o impun constant în ultimele decenii tehnologiile informaționale, în special Internetul.

În era calculatoarelor, accesibilitatea cvasitotală a ordinarilor și a rețelei Internet, alfabetizarea tehnologică aparentă îi fac pe mulți dintre consumatorii tehnologiilor informaționale să considere că, pentru ei, nu există dificultăți și secrete, că totul le este clar, orice este accesibil printr-un clic și, cel mai grav, că actualmente cartea tipărită își trăiește ultimele zile. Acest punct de plecare este eronat, chiar dacă cartea electronică pentru moment câștigă teren. Dincolo de dexteritatea de a deschide un document sau de a realiza o căutare pe net, de a posta un comentariu, consumatorul instruit și cultivat al produselor electronice rămâne deseori dezarmat în fața înțelegerii felului în care funcționează lumea în continuă schimbare a hypertextului.

Paradoxul cărții este acela că, având ca obiect de studiu infinitul lumii virtuale, operând cu linkuri și hypertext, rămâne un text tradițional, clasic chiar, vădind o mână sigură de cercetător, care scrie cu pasiune poetică și competență de informatician profesionist.

Cartea nu este prea voluminoasă, dar pe întinsul ei și-au găsit reflectare sau cel puțin sunt menționate o mulțime de aspecte: alteritatea, creativitatea, productivitatea, semnificația continuă, dialogismul, relația cititor-autor, relația limbaj poetic – limbaj nonpoetic (teoria literară), discursul repetat (frazologia și discursologia), textul ca fenomen al culturii (culturologia), iconicitatea (artele vizuale) etc., dar și concepte

Elena Ungureanu. *Dincolo de text: hypertextul*. Chișinău, Editura ARC, 2014, 280 p.

noi, în special ale informaticii și tehnologiilor informaționale, pe care le revendică noile tipuri de comunicare în spațiul virtual, de exemplu, globalizarea, interactivitatea, nonlinearitatea, multimedialitatea, binaritatea, descentralizarea, fluiditatea, anonimitatea, granularitatea, hypertextul, hyperlinkul etc.

Mottoul acestei lucrări este următoru: „Text înseamnă Țesătură” (R. Barthes) pe care autoarea îl parafrazează pentru spațiul online astfel: „Hypertext înseamnă țesătură electronică”.

Concepută (hypertextual!) pentru a putea fi citită din mai multe perspective: și ca studiu teoretic, și ca manual pentru studenți și profesori, și ca ghid, și ca aplicație gen studiu de caz, și în calitate de dicționar, și ca bibliografie, și cu o versiune online a respectivului fragment, și cu fotografii ale notorietăților în domeniu, și cu imagini-capturi de ecran ilustrând variate aspecte ale textului luminescent, viu, dinamic, monografia este ea însăși o încercare de a demonstra ramificarea prin care se caracterizează hypertextul electronic.

Cartea este structurată pe trei capitole mari, care alcătuiesc o triadă conceptuală distinctă: TEXT – interTEXT – hyperTEXT, noțiuni fundamentale pentru teoria textului (textologie). Cele trei concep-

te sunt interpretate printr-o grilă atractivă și accesibilă publicului larg, fiind întrețesută cu metafore și simboluri utilizate de teoreticieni: satul global, rețeaua, țesătura, păienjenişul, labirintul, cosmosul, Biblioteca, Biblia (într-unul din capitole autoarea întreprinde o analiză a textului biblic în format hypertextual, care oferă date unice și impresionante, în regim real, imposibil sau foarte dificil de obținut cu metode manuale) etc.

Autoarea adună pe întinsul acestei lucrări teoretice elemente de analiză a mai multor discipline: lingvistică și literatură, informatică și editarea online etc., aducând în sprijinul unei astfel de abordări numeroase citate (foarte multe!) din E. Coșeriu, R. Barthes, M. Bahtin sau J.L. Borges. Ea atrage, de asemenea, elemente ludice ale limbajului, învi-orând discursul. Hypertextul este eclectic, eterogen, haotic, dar, totodată, provocator și multidimensional, ordonat și sinergic, polivalent, cu interpretări și deschideri infinite; hypertextul, vrea să spună autoarea, pe lângă faptul că e și o nouă tehnologie care înlocuiește „hârtia și creionul”, e noul mod de viață și de existență a textului în format digital. Dotat acum cu HYPERLINKURI, adică cu legături instantanee către alte texte, textul online reprezintă pulsul și respirația comunicării în spațiul internautic.

Dicționarul derivatelor cu rădăcina *-text* reprezintă unul dintre subcapitolele cărții, conceput cu legături între termenii prin care sunt definiți cei 65 de termeni-titlu, mulți dintre care prezenți doar în spațiul online: *alotext, antetext, antitext, arhetext, arhitext, autotext, avantext, blogtext, chattext, context, contratext, copytext, cotext, cronotext, cybertext, cvasitext, digitext, epitext, nanotext, sms-text, webtext, wikitext, wordtext* etc. Lista rămâne deschisă, ne preîntâmpină autoarea, având ca suport afirmația coșeriană „Sistemul limbii este totdeauna un sistem deschis spre viitor, un sistem de posibilități, în parte realizate și în parte realizabile” (*Lingvistică integrală. Interviu cu Eugeniu Coșeriu realizat de Nicolae Saramandu*. București: Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 77).

Elena Ungureanu ia în discuție o nouă paradigmă pentru științele umanistice, care se bazează pe studiile și tendințele de dezvoltare manifestate tot mai insistent la orizonturile cunoașterii: „(inter)net-lingvistica”. Anume aceasta, cu ajutorul tehnologiei informației, se așteaptă să redevină „știința-pilot” pentru toate celelalte discipline: fără text nicio altă știință nu ar putea să-și descrie obiectul de studiu. Numeroși specialiști de generație nouă fac drum acestei promițătoare discipline, iar autoarea a surprins această nouă direcție de cercetare, care abia urmează să-și găsească cercetătorii.

Ne-a provocat ca cititori cu numeroasele linkuri agățate la webografia publicată... pe hârtie, care nu-și vor fi aflat rostul într-o carte tipărită, ci doar într-o versiune online – dar poate tocmai aceasta a fost intenția autoarei: de a arăta de unde s-a informat mai rapid, unde poate găsi realmente cititorul sursa respectivă, unde se află aceasta în interiorul cărții și unde mai pot naviga aceștia pentru alte documentări (a se vedea o scurtă! listă de webopedii, de website-uri, proiecte web etc., în care se discută despre hypertext sau sunt ele însele elaborate hypertextual).

Puțin exagerat, cartea s-ar fi vrut citită de oriunde, în orice ordine și de oricine, fiind, pe de o parte, reflectare a fragmentarismului, a diversității, iar pe de alta, toate aspectele s-au căutat unul pe altul, prin fire-legături uneori insesizabile, în MARELE TEXT – un fel de patchwork (sau mărișor textual).

Studiul *Dincolo de text: hypertextul* a trebuit să vadă lumina tiparului pentru ca specialiștii, doctoranzii din diferite domenii de cercetare, masteranzii, studenții – să poată citi un text imprimat despre un text virtual, să urmărească modalitatea de abordare a unor probleme stringente și actuale, să aibă în fața ochilor un model de studiu modern, modernist, postmodernist.

Ochiul atent al cercetătoarei nu studiază problema pur și simplu – el reperează punctele nevralgice ale unor numeroase alte probleme derivate, lăsându-le cu mână darnică celor care vor urma calea trasată. Lucrarea aceasta este nu pur și simplu inovatoare, de pionierat, ci de-a dreptul revoluționară printre subiectele abordate de filologi.

Bătând la ușa unui domeniu nou pentru umani-oare, cartea poate suscita discuții, chiar în contradictoriu, cum ar fi: necesitatea sau inutilitatea unor termeni, forțarea unor aspecte și asocieri, revenirile și reluările, aglomerația de perspective etc. Dar oare nu aceasta înseamnă, în definitiv, hypertextul?! Cu părțile lui fascinante și, deopotrivă, cu cele obscure, deviante, hypertextul reflectă lumea cu problemele ei majore, pe care le generează INFORMAȚIA-TEXT: dependența, puterea, comunicarea, anti- și pseudocomunicarea etc.

Nu în ultimul rând, aș vrea să menționez calitatea redactării și tehnoredactării manuscrisului, corectitudinea și certitudinea terminologică, eleganța discursului, ținuta grafică.

P.S. *Lucrarea a fost declarată câștigătoare la Concursul de editare a monografiilor, organizat și susținut financiar de CSȘDT al AȘM (hotărârea nr. 239 din 26 septembrie 2013).*